

Համառօթ լուծու-նի՛ Պարէ՛ւ-ըն՛Ներ-ծու-Բ :

Ար-բե-աւ ՚ի արժոյն Գրեգորե Կաթ-ե-այ-ա-
 Իրե-յ- Ի-ր-նե-աւ Ա-ր-բ-ա-դ-ե-տե, ՚ի շար Ե
 ՚ի Կ-յ-ծ-ա-ա-ր-ի-ն-ն ոչ շին հ-այ-ոյ :

Կախապատմեղն՝ է քարո զեաց օ
 առէր զիս որ էնն առա քեաց ։
 Չ'տոյնն և բնախօսն՝ յէէն գրեաց օ
 սկիզբն բանին՝ անդէն ճա ուեաց օ

Մարին Գրեգորի Իգնատիոս Վարդապետի, ոչ
 էրպի Սրբոյն Բահաննա սրբանէցոյն օ
 հանաօր փեսայն ՚ի Գերս Պարտիկի օ
 Պրահ 3 :

LՆՅ՝ ԻԼ ԳՈՒԼԼԻ օ դար
 ձեալէ և գոյ, ընդհանրա
 կան և հաւասարքեն օ զի ամ
 որէ է գոյէ, և ամ որ գոյէ է է օ
 Չհարկաւորն վեց կերպիւ մեկնէ օ
 Պրպէս զուկաս առ Թէօփիլոս գրէ,
 պորփիւր առ քրիստաւորիէ օ
 Հարց օ Ատան է՞ր ասէ հնգիցն օ
 Չի՞նչ սեռ և զի՞նչ տարբերուի
 և այլն օ Չի ամանք ողմի ինչէն են օ
 Պա

ՊԹ : Ասեմք առ այս երեք կերպիւ՝
 Նախ՝ զինչէն սահմանաւն երևի,
 և ամենեքեան սահման ունին • սեռ
 և տարբերու թիւն և այլն :

Իրկրորդ՝ ասեմք զինչէն զբնու թի
 յայտնէ • և ամենեքեան էու թիւն
 և բնու թիւն ունին :

Իրորդ՝ ասեմք թէ ՚ի չորից խնդրոց
 զի թէ էն ոչ խնդրէ, այլ նախ
 զինչէն, և ապա զտղի ինչէն և զայլն :

ԹԹ : Ի սահմանացն բացատրուի •
 ԼԾ : Ասեն ոմանք՝ թէ տեսակն
 միայն սահմանի : Ի՞նչ ուղղիէ :

Ձի սեռն ոչ ստահանի և ոչ տարբե
 րուին, զանոջան յատուկն և պատահն
 ՚ի յայլս երևին և ճանաչել տան զերն :

ԹԹ : Եզրագոս բաժանման :

ԼԾ : Բաժանումն կրկինէ • այսինքն
 ըստ ինքեան և ըստ պատահման •
 ըստ ինքեան, ոպ կենդանին, ոմն է
 բանական • և ոմն անբան • և ըստ
 պատահման, ոպ ոմն մարդ սպիտակ •

և

և ուն սեաւ :

Քան : Համառօտ և ներգործութի :

Թ : Տուցանէ զհաւաստին . զի ոչ
երկարութեամբ և ոչ բառով և
ոչ խոր տեսութեամբ ծածկէ ըզ
բանն :

Քան : Չսփաւորն :

Թ : Չի գեղջուկ և ոչ ամենևին
ծածուկ , այլ 'ի մէջն ընթանայ :

Քան : Փորձեցայց :

Թ : Որէ պատրաստեցայց :

Քան : Երբունի :

Թ : Կոչէ զնախնի իմաստունս ,
ոպ սողմոն ալ'ք իմաստութի ասէ ,
որք 'ի ծայրք իմաստութեան ժա
մանեցին :

Քան : Միմյն սոսկ մտածութիւն :

Թ : Ըստ փիլիսոփային յայտնի է
որ էութիւն ոչ ունի ընդ ինքեան ,
այլ մեր մտածութիւնս ստեղծանէ
զանսղան կերպն :

Թ : Այլ ասեն , միայն իմացմունք ասին

հրեշ

հրեշտակաց, որ ոչ ունին մարմին :

Իսկ մերկեն մարդկան իմացմունք

յորժամ մերկանան յամենայն երևա

կայութեանց :

Իսկ սոսկ իմացումն է անծայինն,

անխառն այլոյ բնութեան :

Իտրձեալ այսպէս • սոսկ և մերկ

անծայինն, սոսկ և ոչ մերկ հրեշտա

կացն և ոգւոցն ելեալք 'ի մարմնոց :

Ո՛չ սոսկ և ոչ մերկեն մարդկայինքս

մնալով 'ի մարմին :

Բառ : Ինժեալկայայեալ :

Լուծ : Էացեալ : Իրեք են խորագոյն

խնդիրք :

Առաջին՝ թէ ընդհանուրն և հինգ

ձայնքս է ու թիւն ունին թէ ոչ :

Չի անդիսթենէս ուրացաւ • և

ստապանոյն մտածմունք ասաց • որ

պէս արալէզն :

Մուտ ասաց զի յորժամ բառնի ընդ

հանուրն, բարձեալ լինի և մասնա

կան անհատն :

Այլ էացեալքէն ոչ արտաքոյ, որ
պէս մասնակաւք, այլ ՚ի մեր տրամա
խոհու թիւնս լինին և մասն :

Ի՞նչ ոչէն որպէս մտածմունք, նախ
զինոքա արտաքոյ նրմանու թիւն չու
նին և սոքայ ունին ՝ զի արտաքին է ու
թեանց ճանաչեմք զընդհանուրն :

Ի՞րկրորդ՝ զի մուսացումն մեր ապակա
նու թիւն է նոցա, այլ սոցա ոչ :

Այս վասն առաջնոյն ՚ի կարծոյ :

Ի՞րորդ խնդիրն՝ թէ ընդհանուրն
և հինգ ձայնքն մարմինքէն՝ թէ ան
մարմինք :

Զ ՚ի սոցիկեանքն զամ ինչ մարմին
ասեն :

Նախ՝ զի ընդհանուրն զմասնականին
ասաման և զընու թիւն ունի :

Ի՞նչ մասնականն մարմին է :

Ի՞րկրորդ՝ զի մասնականն փոփո
խելի է :

Նոյնպէս և զընդհանուրն ասէին :

Ի՞նչ սուտեն նոքա :

Չի ընդհանուրն անմարմինէ • և
մասնականն մարմին :

Միտ' անփոփոխք են :

Էրկրորդ զն' տարամախոհութիւնս
մեր էանան :

Չի լոյս բանականին զամենայն խա
ւար մարմնական և արտաքին զգայու
թեանցն 'ի բաց մերժէ և պարզ ան
մարմինն էանայ 'ի միտս :

ԼԿ : Չորս կերպիւ ցուցանէ փիլեո
փոյն զն' անմարմինք են :

Էն այլք ասեն թէ 'ի յընդհանրա
կանն էն երկու • այսինքն իմացում
իրին, և իրն 'ինեւբոյ անկեալայն
իմացմանն :

Ըստ իմացմանն անմարմինէ ընդհա
նուրն :

Էն ըստ իրին, թէ մարմինն իրէ
ինեւբոյ անկեալ իմացմանն լեցի մար
մին, և թէ ոչ, ոչ :

Այս երկրորդին :

Էրրորդ խնդիրն • թէ ընդհանուրն
և

և հինգ ձայնքս :

Չ առեալէն թէ յայտոսիկ եդեալ
կան , այսինքնէ :

Ետխքսն զբազումս • և 'ի բազումս
թէ և 'ի վերայ բազմաց միայն , ոպ
յայտնէ մեկնիչն 'ի մասանին , և 'ի
մասն տաբաւորեալ : Եւ յայս խընդրոյ
պղատոն և արիստոսէլ տաբաձայնին
և համաձայնին :

Կարաձայնին զի պղատոն տեսեալ
զտարնայինքս փոփոխական • ասաց
զհանուրն փոփոխական • և զատեալ
'ի սոցանէ ըստ իրին և ըստ իմաց
մանն :

Իսկ արիստոսէլ ասաց զընդհանուրն
լինել 'ի զգալիսս ըստ իրին , և զատ
եալք ըստ իմացմանն :

Եւ համաձայնին զի երկուքն նախ
քան զբազումս , 'ի դիտու թեան Եյ
ասեն գոլ :

Ի՞նչ յետոյ 'ի զգալիսս եդեալ՝ որպէս
ասէր պղատոն , լինի և է : Ի՞նչ 'ի

բ.ա

բազազանու թե նէ :

Արդ՝ ի կարճոյ գիտե լի ք, զե հանու ըն

նչէ՝ են թակայացել և զատե ալ՝ ի զգա

լեացս, ոպ ասեն պղատոնականքն :

Ի՞նչն ի գիտու թե ան մեր, որպէս

զայլ մասնականս :

Այլ ի գիտու թե այ միշտ մնացե ալ :

Ճեմականք կոչնն, արիստոտէ լա

կանքն :

Նախ՝ զի արիստոտէ լկանգնեալ ու

սուցանէր, ոպ պղատոնն, նստեալ :

Իրկրորդ՝ զի շրջէին ընդ ամենայն

աշխարհ և զճշմարիտ գիտու թիւն

գտանէին :

Ի՞նչն ի ճեմարանէն ասէ :

Նախ՝ զի զօրաւորէ բանք նոցա :

Իրկրորդ՝ զի ճշմարիտ :

Իր՞որդ՝ զի պղատոնական ք պորփիւր :

Յուցանէ զինքն հետևիլ արիստո

տէ լի : Ի՞նչն ստոյիկեանք կոչնն, սրա

հականք :

Զի ստոյին սրահ լի :

կամ

լամ զի սրահ սկտն շրջէին և ոչ ՚ի
ուռն իմաստիցն մտանէ ին, և դար
ձեալ բաժանկանքէ ին մարմնոյ, որէ
սրահ հոգոյն, նոքս գաւենայն ինչ
մարմին ասեն: Այսքան:

Յաշո՞ս Սեռի:

Պրահ 2:

Արց: Չի՞նչ ցուցանէ
սեռն: Պոի: Անուռն

սեռին: Չորս ինչ նշանակէ: Նախ
սկիզբն: Երբէք բարձր: Երբէք կարծր:
Չորրորդ յըստակ և անապական:
Դարձեալ սեռ և տեսակ, ազգ և
նմանն: Այնէ որ մովսէս ըստ աղգի
և ըստ նմանու թեան ասէ:

Բա՞ն: Բայց երեւեցաւ:

Երբ: Ասէ՞ր ասէ երեւեցաւ և ոչ
թէ ասացաւ:

Պատասխանի: Չի ընդ ա
սելն սեռ և տեսակ, ձայնն
պար

պարզէ, այլ իրնէ՛ բազմադ իմի, յոր
ժամ հասարակ աւեալ երևի:

Ի՛նչ երեք գէ՛մք սեռին:

Նախ՝ իմիօջէ կալմանէ յարանունա
բար, որպէս ՚ի հերակլեայ հերակլ
լեանքն, յիտրայէլէ իտրայէլեանք
Այսպէս ՚իքրիստոսէ քրիստոնեայք,
զի՛ ՚ի նմանէ յառաջ եկեալք Էս,
և ունին երեք հազորդ ու թիւնք, ոտ
հերակլեանք: Ի՛նչ գիտելէ:

Չի պետրոսեանք ոչ ասին սեռք,
զի՛ չեն ՚ի նմանէ յառաջ եկեալք,
այլ յարանունաբար ՚ի նմանէ ասին:

Ի՛նչ ՚իմիօջէ առ մի որպէս պղատո
նականք:

Իրկրորդ՝ սեռք ասին և սերման
սկիզբն, ոտ հայրն • և հայրենիքն:

Ի՛նչ այս այլէ՛ քան զառաջինն:

Չի այն ՚իմիօյն առ բազումս էր կալ
ուին, և այս ՚ի բազմաց ՚ի մինն, որպէս
հայրն և հաւն, գեղն և գաւառն, և
հայրն և մայրն,

ԻԱ

2:

Չի

Չի ողջ հայրն առողջականէ սկիզբն
և մայրն կրողական :

Այսպէս գաւառն առնողական և
կրողական և պահողական և սովորու
թեան սկիզբն է և պատճառ :

Ի՞նչ գիտե՞լիք , զի այս նախ է ժամա
նակաւ քան զառաջն սեռն , վասն
երկուց , մին զի նախ ծնանին և
ապա անոճանին հերակլեանք կամ
այլոք :

Իրկրորդ՝ զմիակն նախէ , քան
զբողմուծիւն :

Այլ զայս երկրորդ կարգեաց , զի
ներձաւորէ գոյացական սեռին :

Նախ՝ ողջ սեռն սկիզբնէ , նոյնպէս
սեռն :

Իրկրորդ՝ որպէս հուպ և հեռի :

Նոյնպէս սեռ և սեռականագոյն :

Իսկ երրորդ սեռէ գոյացականն որ

ստորոգի տեսակաց , որպէս կենդան

նին : Ի՞նչ սոքայ երեքեանս կրկին

զանազանին : Նախ զի մինն գոյացուք

է, և մինն սերմամբ, և մինն կոչմամբ :

Երկրորդ՝ մին անմարմին. և մինն մարմին. և մինն միջակ :

Ի՛նչ կրկին հաւասարին :

Նախ՝ զի սկիզբն Բն երեքեանն :

Երկրորդ՝ զի առինչ ունակ Բն ամենեքեան : Ի՛նչ թուի երրորդ հաւասարութիւն, զի ամենեքեան սոքա երեք բաղադանութիւն ունին :

Արդ՝ թողեալ զայլս • զերրորդ սեռն սահմանեն այսպէս :

Սեռէ ստորագեալ զյոլովից • և տարբերեցելոց տեսակաւ ՚ի ներուսն զինչն :

Նախ՝ ստորագեալ ասի, զերրոշի, յաննշան ձայնէ որ ոչ ստորագի, որպէս արալէ զն :

Զյոլովից ասելն, որոշի մասնական ձայնէ, որպէս պետրոս և այս ինչ :

Տարբերեցելոց տեսակաւ, որոշէ ՚ի տեսակէ և, յատկէ :

Ներ

Ներուրն զինչէն, որոշէ 'ի տարբերութեանց և 'ի պատահմանց, զինոքն ողիսի ինչէն ստորագին • այսինքն երևին :

Իճ կատարեալ սահման է այս :

Ջի ամենայնում և միայնում սեռի է այս, և անդարագարծի առ նայ :

Ջ Ե՛ր : Ջ ինչէ՛ ստորագութիւն և սահման :

Պ Ե՛ր : Ստորագութի կենթագրութի է որ զպարագայքն ցուցանէ :

Իճ երիւք որոշին :

Նախ՝ ստորագութի 'ի պատահմանց ժողովի, և սահմանն 'ի գոյացութեանց :

Իրկրորդ՝ մին եղուտ է և միւսն մակեղուտ : Իրրորդ՝ ստորագութիւն յաւելու և պակասէ :

Իսկ 'ի սահմանն միշտ նոյնպէս մնայ : Իճ որ զամենայն ստորագութիւնս, յերկուս բաժանէ :

Նախ 'ի մինն և ապա յովոյն •

Որ է

Արէ մասնական և հանուր, մինն է
 մասնական • որ պետրոս, և միւսն հա-
 նուր • որ հինգ ձայնքս ասացեալ:
 Հարց: Չինչէ որ պորփիւր զյա-
 տուկն տարբերեալ տեսական ո-
 թոշէ, և դաւիթ որպիսի ինչէիւ:
 Պատխ: Կրկին է յատուկ, ոմն միոյ է
 յատուկ, զայն տեսականն որոշէ:
 Ի՞նչ այլն յօլովնց, և զայն որպիսի
 ինչէն որոշէ:

Եւսգ՝ Տեսիկ:

Պէտք 3:

Իսակ կոչի: Նախ զի տե-
 սանն լինէ ըստ ինքեան:
 Իրկրորդ՝ զի մեք աչօք և մտօք տե-
 սանն մք: Տեսակ արժանի գոռող-
 թեանն: Նախ՝ կերպարանն գոռողէ
 քան զայլ տեսակ:
 Իրկրորդ՝ գոռողէ տեսակն քան
 զկեն

ըկենդանին զտարբերութիւն և
զայլն, զի ըստ ինքեան երևելի է,
որպէս յայտէ 'ի մեռեալ կերպո՛ւ-
րանն :

Է՛ւ ասի, զի նչ ինքն ասէ այլ իւրի-
պիղէս և այլք : Է՛ւ այսպէս համա-
նուն է տեսակն, որպէս կերպարուն,
մարդոյ ձիոյ • և այլն :

Է՛ւ սոքա կրկին բազդատին :
Կախ՝ զի տեսակ կոչին :

Է՛րկրորդ՝ զի գոյացութի գուցանեն,
այլ բազմօք զանազանին :

Նախ՝ և առաջին տեսակն 'ի գոյից է
և կերպն գոյից և 'ի պատահմանց :

Է՛րկրորդ՝ տեսակն սահմանի, և
կերպն ստորագրի :

Է՛րրորդ՝ տեսակն միոյ սեռէ, և կերպն
'ի բազում, այսինքն, 'ի գոյէ յորակէ •

'ի քանակէ : Չորրորդ՝ կերպն աչաց
երևի և տեսակն աչաց և մտաց :

Ճինգերորդ՝ տեսակն զբնութի յայտ
նէ, և կերպըն զանձն և զանհատն :

Ալ եց երրորդ՝ տեսակն նոյնէ, և
կերպն նման:

Իօթն երրորդ՝ տեսակն մի առնէ,
և կերպն բազում և այլ:

Ութ երրորդ՝ տեսակն պարունակէ
զկերպն՝ զի ամենայն կերպ 'ի տեսա-
կումէ: Ինն երրորդ՝ տեսակն առ-
ինչէ սեռին, և կերպն ոչ:

Տասն երրորդ՝ կերպն աստէ և այժմ և
տեսակն ոչ: Իճ այլ այսպէս զանա-
զանին կերպն և տեսակն:

Սպիտակն գունոյ տեսակ, 'ի յորակի
սեռն: Իռանկիւնին ձևոյէ տեսակ,
այս 'ի քանակէն է:

Իճ սոքօք երևի կերպն մրդոյ և ձիոյ:
Իճ գիտելի է զի գոյն • ըստ որում
սեռէ ունի սահման զյոլովից և տար-
բերեցելոց տեսակաւ և այլն, և
ըստ որում որակ ունի զնմանն և
զաննմանն:

Այսպէս ձևն, ըստ որում սեռէ յո-
լով տեսակացէ, և ըստ որում քա-
նակ

նակ, ունի զհաւասարն և զանհաւա
սարն :

Հարց զԻ՛նչէ մէջն : Չորիւք տե
սանի մէջն : Նախ՝ զԵսեռի և տե
ակի : Երկրորդ՝ առաջնոյ և վերջոյ :

Երրորդ՝ ասե՛ն ոմանք վերնոյ և նե ըքնոյ :

Չորրորդ՝ ասի մէջ ողբ ու լոր եզերաց :

Արդ՝ մէջն գու՛ նախ հաւասարու
ունի . ընդ թ եզերացն, զԵսեռի և

Եսեռի և Եսեռ տեսակի, ողբ ընդ միմե
ամբքն, և առաջնոյն վերջնէ և

վերջնոյն առաջնն :

Ներքնոյն վերինէ և վերնոյն ներքին :

Հրց : Չի՛նչէ սեռականագոյնն :

Պիտի : Այնէ որ բարձրագոյն և գե
րազանց սեռ կոչեմք որ միայն սեռէ

և ամենայնի և ամենայնում ուրեք և

միշտ, որպէս գոյացու թիւն :

Իսկ տեսակագոյննէ որ միայն տեսա
կէ և ամենայնի և ամենայն ուրեք

և միշտ որպէս մարդն :

Հարց : Վասն էր մարդն ստորո
գի

գի սոկրատայ և սեռ կոչի :

Պիի : Մարդն ստորագի սոկրատայ ,
որպէս բոլոր և մասն : Այլ սեռ
ոչ կոչի նմա , վասն երից :

Նախ՝ զի սեռ ՚ի տեսակս բաժնետալ ,
այլ և այլ բնութիւն առնէ :

Իսկ սոկրատ և պղատոն մի Էն բնութեամբ : Իրկրորդ զիանճատն փոփոխական Է :

Իրրորդ՝ զիանճատ Է : Ի՛նչ տես զի
գոյացուի ըստ այնմ որ սեռ Է զոլովից ստորագի • և ըստ որում սեռապանագոյն :

Սեռ Է որ ոչ Է տեսակ :

Ի՛նչ ըստ որում գոյացութիւն ներհակաց Է ընդունակ :

Այսպէս մարմին եռակի տարորոշէ , և ունի զսահման սեռի և տեսակի :

Նոյնպէս և կենդանին , ըստ որում սեռ Է զոլովից , և ըստ որում տեսակ ստորագի ասեալէ շնչա

ւորի

Լորի, և ըստ որում կենդանի գոյացուած իւն ներշնչական զգայական իննքնաշարժ սահմանի :

Նոյնպէս և զքանակն և զըրակն և զայլն իմասցիս :

Սեռականագոյն գոլ և յատկագոյն և ընդ միմեամբք սեռ և տեսակ

ունեւ, որպէս վասն

գոյացուածեան

ցուցաւ :

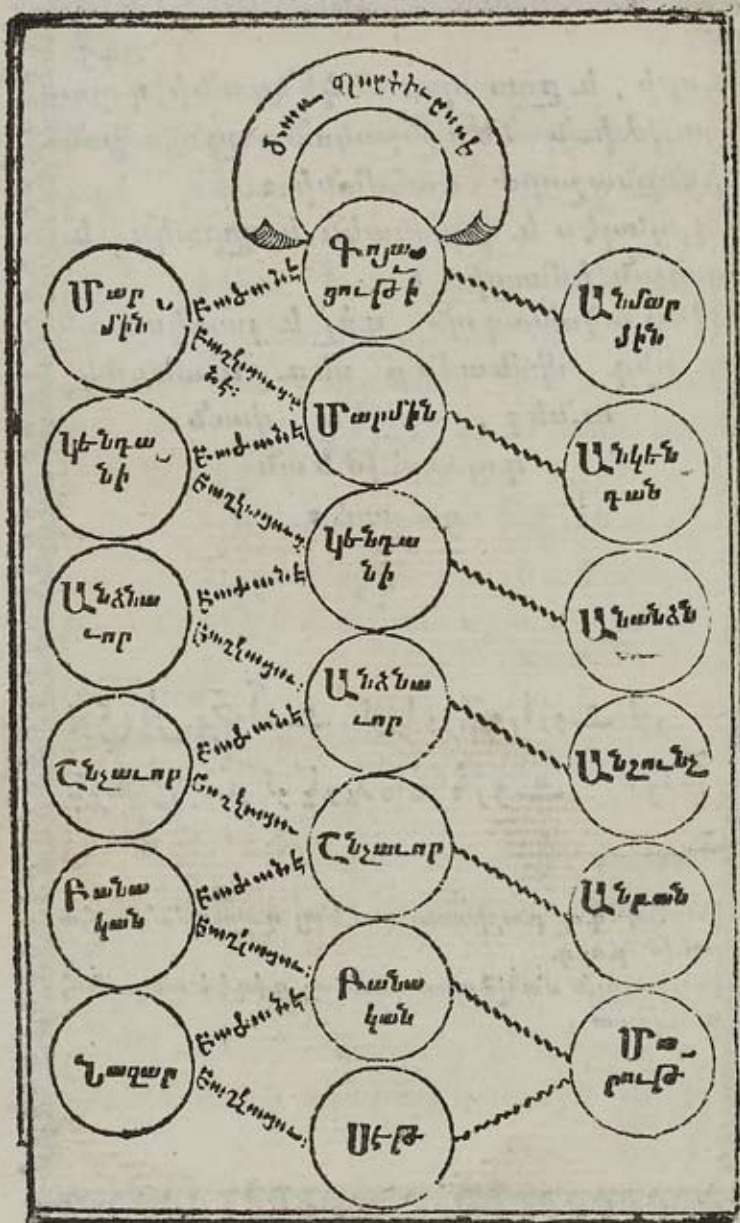
بوي كل برخواست كو يادرجن مروت بود
باب لان مستند كو ياديد اند مروت را

Բուեէ գոլ բարխաստ գուեայ դարչմանէ հա

լուած բուդ

Բոլբոլուն մասածանտ գուեայ դիդեեանդ մահ

ուած թիւ

Լասն քաժանանն ն՛ գոյեց :

Դոյացու-թիւնն բաժանի 'ի մարմին
և յան մարմին :

Գիտելն է զե վեց են ընդ մի-
մեամբք, սեռ և տեսակ :

Չոր աստ բաժանէ այսինքն գոյա-
ցուի, մարմին, կենդանի, անձնաւոր,
շնչաւոր, բունական, այսինքն մարդ :

Այլ բոլորն ամենայն Տէն բա-
ժանեալք, որպէս ցուցանէ 'ի տար-

բերու-թեանն, այսինքն գոյացու-
թի, մարմին, շնչաւոր, զգայական
շարժական, սոքա հինգ մինչ 'ի կենդա-
նին, որ սեռէ ամենայն կենդա-
նեաց :

Դարձեալ կենդանի՝ բանական, մահ-
կանացու, հանճարոյ ընդունակ
մարդ :

Սոքայէն գլխաւոր բաժանեալք
Տ, գլխաւորք :

Իսկ էակն, թէպէտ առաջին է այլ
նչէ սեռ :

Այլ զի բաժանի 'ի գոյացու թիւն
'ի պատահումն, վասն որոյ առաջին
ասի :

Այլ զի ոչ փաղանուն, վասն որոյ
սեռ ոչ ասի, սյլ որպէս միջէ, և
առ մի: Իսկ անհատն, որպէս պետ
րոսէ վերջն, յայնժամ բաժա
նեալքն երկոտասան, որէ գերակա
տար թիւ :

Ի՛նչ կամ ոմանք զշարժականն և ըզ
հանճարոյ ընդունակն ոչ թուեն.
յայնժամ լինին բաժանեալք Գ,
որէ կատարեալ թիւ :

Ի՛նչ աստ չորս ինչ գիտելի է :

Նախ՝ զի սոքա ամենեքեան 'ի մարդն
և 'ի սոկրան ժողովն, և լինին մի
քնուի և միանձն առանց շփոթելոյ
և խառնակելոյ, զի ունիմ ես գոյա
ցու թիւն, և մարմին, և զայլն :

Ի՛նչ որորդ՝ գիտելի է գերբան 'ի սե
ռէն 'ի վայր բաժանին բազմանան
գոյքս: Ի՛նչ որբան 'ի վեր 'ի սեռն
ըն

ընթանան միաւորին, զի հանուրք
 զմիութիւն սուսն, և եղականքն.
 որոշեն: Երբորդ գիտելէ, զի գոյաց
 ցութիէ հեռաւոր սեռ ներքնա
 գունիցն, որպէս մարմնոյ շքնա
 ւորի և զգոյնոյ: Իսկ կենդանինէ
 հուպ սեռ ներքնագունիցն, որպէս
 բանականոց և անմահից մարդոյ և
 այլ կենդանեաց:

Եւ այս կրկին օրինակու
 Նախ՝ գոյացութիէ որպէս ստուե
 րակերպ, և կենդանին որպէս պատ
 կեր մարդոյ: Երկրորդ՝ օրինակ ՚ի
 մեզ որպէս նախէ անկականն և ապա
 բանականն:

Չորրորդ՝ սուայս գիտելէ զի այլ
 ասելն, եմ կենդանի և մարդ, և այլ
 ունիմ կենդանութի մարդկութի
 և այլն: Եւ Նախ՝ ըստ գոյացութի
 եմ, և ըստ պատահման ունիմ:
 Երկրորդ՝ ըստ բոլորին եմ, ըստ մա
 սանցն ունիմ: Երբորդ առանձնութի
 եմ

եմ և զ ընդ հանուրն ունիմ :

Չրորդ՝ առայս մարմին եմ, և զան
մարմին ունիմ: Է՛ւ այսպէս ունեւ ըն
ընդ յեղանակաւ ասէ՝ ի ստորոգու
թեան վերջն :

Հարց: Է՛ւ թէ ոք ասէ՝ տարբերու
թիւն ոչէ՛ ընդ ներքոյ գոյացու թե
սեռին, այլ ընդ կենդանւոյն միայն
Պաի: Ասեմք թէ ոչ:

Նախ՝ զն տարբերութիւնէ որ զա
մենայն տեսակս բաժանէ:

Էրկրորդ՝ զն շնչաւորն և զգայունն
տարբերութիւնն է բաղկացական
կենդանւոյն: Այժմ պատասխանես

ցուք: Նախ՝ եթէ տարբերութի
որ ընդ գոյացութե՛ է, միայն իր,
և ոչ յայտնի անուննեալ:

Իսկ՝ ի ներքոյ կենդանւոյն, իր և ա
նուն յայտնեալ, որպէս մանուկն

յարգանդի և յետոյ ծնեալ: Դար
ձեալ տարբերութիւն ունի հա
սարակ անուն և յատուկ :

Արդ

Արդ՝ ընդ գոյացութեան հասարական կոչի, և ընդ կենդանեան յատուկ անուամբն :

Սասն էակաց : Էական եռակիասի :

Նախ Մսեռական սեռքն : Իրկրորդ տեսակքն : Իրժող՝ անհատք էակ կոչին :

Այլ և սեռն բոլոր : Ի՛նչ անհատն մասն : Իսկ տեսակն և մասն և բոլոր :

Ի՛նչ այն որ զէական հոմանունն ասէ արիստոտէլ՝ ի միոջէն ք, և պղատոն սեռ և փաղանունն :

Առ մինն է, ապա, էակն Մսեռիցն ստորոգի և բաժանի, որպէս ՚ի միոջէն և առմին :

Ասոն անհատիցն :

Պրտի 4 :

Արց : Որպէս է անհատն, անհուն, և եզերեալ :

Պրտի : Անհատն անհուն ասի, չորս կերպիւ : Նախ զի անեղանելի է և դեռ

դեռ չէ ծնեալ Խրկորդ՝ զի փոփոխեց լինէ և ելեալ 'ի հստն :
 Խրկորդ՝ զն անորիչէ, և այս երկալի, կամ հասակաւ և կամ թոճով :
 Չորրորդ՝ անհունէ 'ի գիտութիւն մեր, զն ոչ գիտեմք՝ թէ որքան էն ապսկանեալք : և որքան ծնանին, և որքան էն այժմ : Այլ ասի ի կերպիւ եզերեալ և հունաւորեալ :
 յախ՝ եզերեալէ անհատն 'ի յատկու թիւն իւր : Խրկորդ՝ եզերեալ է չափով բնուէ : Ի՞նչ այս երկալի, կամ հասակաւն չորք կանգնենն գով և կամ թոճով սուտ ջն և վերջն անհատին, միջնքն հունաւորեալք են : Խրկորդ՝ եզերեալք են, յեզերեալ տեղով աշխարհի :
 Չորրորդ՝ հունաւորեալք են 'ի գիտութիւն արարչն : Որք էն, և լինին, և փոխեցեալք են :
 Հարց : Չինչ սահման անհատին :
 Պատիւ : Այդէ որ ասէ : Անհատէ
 Ի՞նչ 22 'ի յատ

'ի յատկութեանց բազկացեալն և
 այլն : Ի՛նչ որ սեռէ տայ զյարբ
 ցոյցն 'ի գոյացուեց որտէ սակրատէն,
 'ի յորտէ որէ սպիտակ, 'ի յառնե լլին
 որ եկն առմեղ, 'ի յառն չէն սովոր
 նիսկոսի որդի : Ի՛նչ մանք Է ասե
 յատկութիւնք անհատին, այլին
 Նիւթն, տեսակն • կամ ձևն : Ազգն,
 Գաւառն • Ժամանակն • Տեղն • Յա
 տուկ անուն • Ինթիկայ և ստորագեալ
 Հարց : Չինչէ ենթակայ և ստորագե
 գեալն :

Գալս : ենթակայ 'ի ներքոյ եղեալն
 Է, և ստորագեալն որ 'ի վերայ գայ
 Է ենթակայ : Նախ՝ զն 'ի ներքոյ
 Էրկրորդ՝ առաջն : Երրորդ՝ գոյ :
 Չորրորդ՝ նունազ ընդդէմ այս
 ստորագեալն : Նախ՝ զն 'ի վերայ
 Էրկրորդ՝ յետոյ :

Երրորդ՝ գոյ և պատահն :

Չորրորդ՝ առաւել :

Ի՛նչ այսպէս երեքեան սորո :

Սեռ և տեսակ և անհատ : Ունին ք
զանազանսւ թի : Նախ՝ սեռն մի է,
և մի արար, և անհատն բազում, և
տեսակն մի է և բազում :

Իրկըդ՝ սեռն միշտ ստորոգել և ան
հատն միշտ ենթակայ և ստորոգել :

Իրըրդ՝ սեռն պարունակողէ միշտ,
և անհատն պարունակելալ : Տեսակն
պարունակող և պարունակելալ :

Չորրորդ՝ սեռն բոլորէ, և անհատն
մասն . և բոլորն, որպէս սեռին և
տեսակին : Ի՛նչ աստ լինի կրկին հար
ցումն : Առաջն՝ յորժամ կենդանին
ստորոգի մարդոյն : Ասեմք՝ թէ
մարդ կենդանի է : Ի՛նչ կենդանին
պարունակէ զմարդն և ձի :

Արդ՝ հետևի, զի ձին կենդանի,
և եզն կենդանի : Ի՛նչ ունի մարդն
կենդանու թիւնն ձիոյ և այլոցն :

Պիտի : Ասեմք՝ թէ ոչ :

Զի թէպէտ սեռն պարունակէ
զբազում տեսակս : Սակայն տար

որոշ կերպիւ, և զի շարունակ :

Մի այսորիկ՝ թէպէտ ասեմք զմարդն
կենդանի, զի հետեւի մարդն ունիցի
զձիոյ կենդանութիւն, զի տար
որոշ ունին, և զի շարունակ, այսպէս
և զամենայն ստորագեալն իմասցիս
զմարմին, զշնչաւորն, զտարբերն, և
զայլն : Երկրորդ :

Տարց : Եթէ ստորագեալ 'ի բանն
ունի զտեղն տեսակի, և ենթակայն
զտեղն նիւթոյ :

Արդ՝ տեսակն զի առաւել քան
զնիւթն իւր այլ հաւասար : Ապա
և զի ստորագեալն քան զենթակայն :

Պիտ : Ասեն առայս :

Թէպէտ տեսակն զի առաւել քան
զնիւթն իւր, յորում ունի զգոյն
իւր, սակայն ստորագեալն զի 'ի
յայն զորմէ ստորագի, որպէս 'ի նեն
թակայոջ : Այլ որպէս վերջնագոյն
'ի ստորնագունումն :

Եւ վասն տեսակի այսքան :

Յաշաֆ քարէրու թեան :

Պրակ 5 :

Մտն տարբերութեանս
'ի գործոյն է : Չի տակնայն
ուրեք զանազան է :

Հարց : Ասանէ՞ր աստ կարգեցաւ ,
զի բնութեամբ աւաջն է քան զտե
սակն :

Պատի : Մեռն և տեսակն 'ի միասին
կարգեցաւ , զի աւինչ ունակ են ,
այլ և անհատն , զի մասն է բոլորին :
Իարձեալ 'ի զինչէ ուն ստորագին ,
իսկ տարբերութիւն աստ : Նախ
զի , յորպիսի ինչէն են տարբերու
թիւն , յառուկ և պտտահումն :

Իարձեալ տարբերութիւն զանա
զանողէ պարտէր գիտել զզանազա
նելի իրն և ապա զանազանողն :

Այլ ոմանք ասեն , պարտէր նախ յա
տուկն դնել , զի հաւասարէ տեսա
կին

կին: Ի՞նչ պատասխանե՛ն՝ թէ ո՞չ, զե
 ո՞չ գոյացու[թի նախէ՛քան զպա
 տահուն: Այսպէս տարբերու
 [թիւն նախէ՛քան զյատուկն:

Նախ՝ յերեք բաժանէ զտարբեր
 ու[թի, այսինքն, հասարակ, յատկա
 պէս և յատկեղ:

Ի՞նչ դարձեալ բաժանէ, յերկուս
 յայլ և այլայլակ:

Ի՞նչ դարձեալ՝ ի պարզ տարբերու
 [թիւն և տեսակարար:

Այ՛ յոր գոյացական տարբերն է:
 դնէ անուն, այսինքն • յատկեղ, և
 այլ և տեսակարար • և այլարա
 րակ, ըստ ինքեան: Ի՞նչ որ պատահա
 կանքն են, դնէ անհուն:

Հասարակ, և յատկապէս, և այլայ
 լակ և պարզ տարբերու[թիւն, և
 պատահական:

Հարց: Չինչէ՛ հասարակ տարբերն:
 Պիտի: Նախ զինքն և ընդդի
 մակքն իւր ընի:

Ի՞նչ

Իրկըրդ՝ զի առ բազումս լինին : Իսկ
 յատկապես : Նախ՝ զի միայն ինքն լինի :
 Իրկըրդ՝ զի ոմանց լինի , ող խա
 ժակն : Ի՛նչ յատկեղն տեսակարարէ
 ըստ ինքեան : Դարձեալ անջատա
 կանն կրկինէ , այսինքն դիւր օն
 ջատական և դժվար : Ի՛նչ աննջատա
 կանն կրկինէ , 'ի՛ծնէ , և ժամանակաւ :
 Նոյնպէս , յատկեղն կրկինէ :
 Աստանական և բաղկացական :
 Ի՛նչ սոքայ երեք տարբերութիւնքս
 երկւք զանազանի : Նախ զի ոմանք
 այլ առնեն • և ոմանք այլայլակ :
 Իրկըրդ՝ ոմանք 'ի սահմանս առ
 նեն , և ոմանք , յեն [ժագրութի] :
 Իրկըրդ՝ ոմանք խառնեն , ոչ ընդու
 նին զառաւելն և զնոճազն • և ոմանք
 ընդունին խառնեալ 'ի մտրմականս :
 Ըստ ինքեան ըստ բնութեան լի ,
 և ինքեամբ գոյանայ : Ի՛նչ զայլս
 գոյացուցանէ , և անանջատելի է :
 Հարց մասնէր զմահականացուն տես

սակարար ասէ, զի մահն ապակնօղ է

Պախ: Մահն ապակնօղէ անհատին,

այլ ոչ տեսակին: Չի ասեն՝ թէ

անհատն ոչ ապականէր պակաս էր

տեղին: այնպէս ոչ մնայր տեսակն:

Հարց: Ո՞ւր է տարբերութիւնն:

Պախ: Տես զսահմանն որ ասէ՛:

Տարբերութիւն է որ առաւելու

տեսակն քան զսեռն:

Այսէ առաւելն զի զօրութեամբ

'ի սեռնէ, և ներգործութեամբ 'ի

տեսակն: Դարձեալ 'ինոյն սեռն

ըստ սեռին բաժանականէ, և բո-

լորապէս: Եւ ընդ տեսակին բաղ-

կացական:

Հարց: Տարբերութիւն գոյացու-

թիւն է թէ պատահումն:

Դոյացութիւն և ոչ պատահումն:

Եախ՝ զի տեսակարար է: Երկրորդ

զգոյացութիւն բաժանէ, այլ պս-

տահումն ոչ կարէ տեսակ գոյացու-

ցանել, և ոչ՝ բաժանել, թէպէտ

որակ

որակ ասի զի որպիսի ինչէն է :
 Հարց : Տարբերութիւն առաջին
 գոյացութիւնէ՞ թէ երկրորդ :
 Պատի : Առաջին գոյացութի
 անհասանէ, և երկրորդ տեսանին և
 սեռն : Իսկ տարբերութիւն ոչէ
 առաջին, զի ոչէ անհատ, և ոչ երկ
 րորդ, զի ոչ տեսանէ և ոչ սեռ,
 այլ բաժանէ զսեռն և բաղկացու
 ցանէ զտեսան և որոչէ զանհատն :
 Այնպէս ասեն ոչ ՚ի զինչէն, այլ որ
 պէս ինչէն :

Հարց : Այն է՞ր տարբերութիւն
 որակ կոչի : Որ պատահումն է :

Պատի : Որակ կոչի :

Այսին զի որպիսի ինչէն :

Երկրորդ՝ զի որակն զտեսանն ցու
 ցանէ, որպէս գոյնն և տարբերու
 թիւն ակտակարար է որպէս բանա
 կանն :

Հարց : Այն է՞ր տարբերութի,
 որպիսի ինչէն ստորագի զի պատահ
 մանց

մանցէ :

Պատի : Է՛ որպիսի ինչ որ ՚ի պատահմանցէ, որպէս գոյնն, և է՛ որպիսի ինչ որ ՚ի գոյացու թեանցէ, որպէս բանականն :

Հարց : Ամենայն որ էութիւն է՛ ի զինչէն ստորագի • ոպ սեռ և տեսակ, և տարբերութիւն և էութիւն է՛ վասն է՛ր ՚ի յորպիսի ինչն :

Պատի : Նախ՝ զկողմնաւոր գիծէ՛ էութեանն, վասն այն նախ հարցանեմք զուղիղ գիծն զինչէ, և ապա՝ զկողմնաւորն, որպիսի ի՛նչէ :

Ի՞րկրորդ՝ զկերպարանն, յորպիսի ինչէն է՛ • և տարբերութի կերպարաննէ, որպէս ցուցաւ :

Ի՞նչ ոմանք ասեն տարբերութիւն երրակի տեսեալ լինի :

Կամ՝ ըստ էութեան • և այսպէս, ՚ի ներում զինչէն ստորագի :

Կամ՝ ըստ ստութեան, և այսպէս ՚ի ներում որպիսի ինչէն ստորագի :

21

Չի կերպացուցանէ զտեսակն, և
կամ ըստ նշանակու[թեան, և այս
պէսն միջակօրէնէ, վայսն այն ասի
[թէ ասորբերու[թիւնէ զօրու[թք
'ի՛նեբուում զի՛նչէն, և ասու[թք 'ի
նեբուում, յոր'պիսի ինչէն, և նշանա
կու[թեամբ խառնօրէն:

Այսքան վասն տարբերու[թեանն:

Յաշագ Երդի:

Պրահ 6:

Էրազում իրս պիտանի է յա
տուկն, այսինքն 'ի սեռն:
Տարբերու[թիւնս, Տեսակս •
Յանհատս, 'ի գոյացու[թիւնս:
Պատահումս • 'ի մշտնջենաւորն:
'ի փոփոխելիս, 'ի մարմին: Էւ յան
մարմինս • 'ի բանս, և 'ի գործս,
և յայլս: Ասան այն յետ ամ գոյա
ցու[թեանց եղաւ:

Հարց

Հարց : Պատահու՞մն, ընդհանուր է
քան զյատուկն, վը էր նախադաս
եղև :

Պիտի : Ձի յատուկն գտանի գոյ
եղև 'իպատահմանոջ, և այն յայտնի է
'ի մեկնիչն : Ետուկն քառակի է :

Նախ ամենայնում. որպէս երկոտա
նին : Խրկրորդ միայնում. որպէս
կունտն և բժիշկն :

Խրրորդ՝ երբեմն երբէք. որպէս
ալևորել : Չորրորդ՝ միշտն, որպէս
ծիծաղականն, և լալականն, և լայն
եղունկն, և մտաց ընդունակն :

Դարձեալ ոմն զամ ունի և զմիայն
ունի, և զմիշտն չունի :

Իսկ ոմն զմին և զամենայն և զմիշտն
ունի, վասն այն սակոչի իսկապէս
և յատկական յատուկ : Նախ՝ զն զամ
յատուկս ժողովեալ ունի :

Խրկրորդ զնհակադարձի առ իրն
որոյ է յատուկ :

Հարց : Վասն է՞ր դէն յատուկք և

նչ աւել լն կամ նոճազ :

Պիտիւնն ոմանք՝ ե թէ յատուկն նշա
նակէ զանդրադարձու թի այնմ իբի
որոյէ յատուկ :

Արդ՝ անդրադարձիլն , կամ է կա
տարեալ և առնէ զչորրորդ յա
տուկն զմիշտն ,

Ի՞նչ թէ անկատար , և այս 'ի կողմա
նէ ժամանակին , և առնէ զերրորդ
յատուկն : որէ երեք : Իսկ թէ
անկատար 'ի կողմանէ ենթակային ,
և ըստ այսմ՝ թէ յատուկն առաւել է
քան զտեսակն և առնէ զերկրորդն
որէ միայնուամ :

Ի՞նչ թէ տեսակն առաւել է քան
զյատուկն , առնէ զառաջինն որէ
ամենայն ում : Ի՞նչ այսպէս սահմա
նեն զյատուկն : Որ միայնուամ և
ամենուամ և միշտ գոյ : Կամ պատա
հումն է որ ունի անդրադարձումն :
Հարց : Վասնէ՞ր զսեռն և զտեսակն
և զտարբերութիւնն սահմանեաց .

ստորագեւ լովն , այլ պատասխանն 'ի
նենթ իկայոջ , քանզի պատահման գոլն
է ներ գոլ , վժ այն զերկարին պա
տասականս սահմանեաց յարմերե լով
և ներգործելովն : Այսքան , վասն
յատկի :

Յաշագաս դատահանն :

Պրակ 7 :

Նուն պատահմանն : Նախ
նշանակ է հանդիպի :

Երկրորդ՝ պատեհ և պատշաճ , և ուր
անուանն և սահմանն ցուցանէ , զե
յետոյ է ամենայն գոյացու թեց :

Պատահումն է որ լինի և բացա լինի :
Այսէ՛ թէ լինի , ոչ գոյացուցանէ
և թէ 'ի բացեաց հեռանայ ոչ ապա
կանէ , այս պորփիւրի է :

Այլ երկրորդ՝ սահմանն արիստո
տէ լի : Այն որ ասէ նոյն իր գոլ և
ոչ գոլ 'ի ներ ընդունակս ուղղէ ,
այլ

այլ ոչ 'ի հարկաւորս օ

Ի՞նչ այն որ 'ի բացասութեանէ սահմանէ : Ջի ոչ սեռէ և ոչ տեսակ :

Որպիսի զինչէն ստորագի , և ոչ տարբերութիւն օ որ 'ի գոյացական որպիսի ինչէն : Ի՞նչ յատուկ որումեք , յարմարի :

Ի՞նչ անհատ , զի ենթակայէ , այլնա միշտ նենթակայումէ :

Արդ 'ի պատահմանէս հինգ իր հարցանելի է : Նախ ' թէ ընդհանուր է ' թէ մասնական : Ի՞նչ երևի ' թէ մասնական : Նախ ' զի փոփոխի օ

Երկրորդ ' զի աստէ և այժմ :

Պիտի : Ասեն ' թէ կրկին է պատահումն , մին որ 'ինիւթէ , յայս և յայն , և աստէ և այժմ , և այսպէս փոփոխել և մասնական է :

Երկրորդ ' որ արտաքարչէ 'ինիւթոյ և 'ի բնութեանն իւրում է , և այսպէս ընդհանրականէ , և անփոփոխ և ամենայն ուրեք : Երկրորդ :

Հարց

Տարց : Որ ասէ պատահուա՞ն է որ
լինի և բացալինի :

Արդ՝ քարն 'ի ձեռին Լինի և բացա
լինի և ձչէ պատահուա՞ն :

Պատխ : Ասեն՝ թէ քարն 'ի ձեռին
ձչէ պատահուա՞ն որպէս 'ի նենթա

կայ . այլ որպէս գոյացու թիւն պա
տահեալ :

Ի՞նչ կարէ Լինել որ ըստ
ինքեան գոյացու թիւն է , և յայլս

պատահուա՞ն , որպէս հանդերձն 'ի
վերայ մարմնոյ և տերև պտուղ 'ի

վերայ ծառոյ : Ի՞նչ այսպէս կարէ
լինիլ որ ըստ ինքեան պատահուա՞ն է

և յայլս գոյացու թիւն , որպէս գոյնն
'ի վերայ սպիտակին և սևին :

Ի՞նչ ջերմու թիւն Վ'ի վերայ հրոյ , և
ցրտու թիւն 'ի վերայ ձիւնոյ :

Էրրորդ : Տարց : Որ ասէ Լինի ա
ռանց ենթակային սպականութե :

Արդ՝ հիւանդութիւն և մահ ձչ
լինի առանց ենթակային ապականու
թեան :

Պա

Պտխի : Ասելիք : Հատ' որպէս
 ունակտն ջերմութիւն, զեհիւան
 դուրսիւն գողջութիւն ապականէ
 ըստ ինքեան, սյլ պատահմամբ և
 զեմութակայն :

Էրրորդ' ասեն թէ, պատահումն յա
 ընցեալ տեսակէնիւթոյն, և հիւան
 դուրսիւն ոչէ տեսակ, սյլ պակտ
 սուրի նորին : Էրրորդ' ասեն թէ
 մահկանացուն տեսակորարէ տեսա
 կին, թէպէտ մահէ անհատին :

Չորրորդ : Հարց : Որասէ կարելի է
 իմանալ զագուան : Ո՛չ սեալ :

Այլ ասէ 'ի պերիարմէնիսան :

Այն է ճշմարիտ իմացումն, որ
 զերն իմանայ որպէս և է, ապա
 սուրէ : որ զագուանն ոչ իմա
 նամբ սեալ :

Պտխի : Ասեն միտքն կարէ իմա
 նալ զդոյացութիւն առանց պտտահ
 ման և ճշմարիտէ : Ապաւրեմն կա
 ըրէ միտքն իմանալ զէութիւն ագ

աւանդ, առանց այնմ պատահման և
 սուտ : Տինգ երրորդ հարցումն :
 Ասանէ՞ր սպիտակն անջատականէ :
 և սեռն գոյն, անանջատական :
 Ի՞նչ այն զններհակացէ . որպէս լինի
 մինն նոյնպէս և միւսն :
 Պոխի : Ասեմք : Նախ՝ թէ որպէս
 սպիտակն լինի սեաւ . այսպէս սեաւն
 լինի սպիտակ, ոչ յայտէ 'իծերս :
 Իարձեալ ասեմք զպատճառս :
 Նախ՝ զն սեւագոյնն երկրիէ :
 Ի՞նչ սպիտակն ջրոյ : Կարմիրն օդոյ,
 և դեղինն հրոյ, ուստի յայտէ 'ի զ
 մտղձից 'ի կենդանին : Արդ՝ երկիրն
 անշարժ է և ոչ փոխի, նոյնպէս և
 գոյնն սեաւ : Երկրոյ ասեմք՝ եթէ
 սեաւ գոյնն 'իներգործելոյ հրոյնէ,
 որպէս յայտէ եթովպոսցին և յան
 ծեղս : Այլ արդ՝ հուրն առաւել
 ներգործ է քան զայլ տարերսն, վն
 որոյ սեաւ գոյն առաւել ներգոր
 ծ է որպէս արջասպն : Երրորդ

ասեմք՝ թէ սպիտակն ամենևին յստակ և պարզագոյնէ և ընդդէմ նմին սեւան թանձր և բաղադրեալ և միջակ են այլքն . վասն որոյ՝ թէ յատուկ գոյնն լինի խառնուած փոխի, և թէ 'ի թանձր խառնի ոչ փոխի: Է՛ւ սոքա օրինակէն երկոյ . այսինքն լուսոյ և խաւարի:

Այլ և արդարու թեան և մեղաց:

Այլ և կենաց և մահու՝ թէ և սոքա անմիջոց ներհակք են, որպէս ուսանելոցեմք յառաջն կայդ:

Այսքան վասն պատահման:

Յապագոս հասարակութիւն Է՛ւ շահաշահութիւն:

Պրակ 8:

 Ինչև ցոյս շարագրեալդ զգոյսցու թիւն Է ձայնիցդ եցոյց: Այժմ գ. քանակն ասէ: Է՛ւ քանակն երկուսէ, շարունակ և տար

տարորոշ: Ի՞նչ հասարակութիւնն
շարունակ է, և զանազանս թի տար
որոշ: Ձի հինգ ձայնդ, նախ 'ի
յերկուս բաժանէ:

Այսինքն ընդհանուր հասարակ, և
ընդհանուր զանազան, և մասնաւոր
հասարակ, և մասնաւոր զանազան:

Ի՞նչ վերջինդ 'ի դ բաժանէ:

Նախ՝ զտեւն ընդ այլ չորիցն:

Իրկորորդ՝ տարբերութի ընդ այլ

երիցն: Իրրորդ՝ զտեսակն ընդ այլ

երիցն: Չորրորդ՝ զյատուկն և զպա
տահունն:

Հարց: Անտէր ընդհանրական մի
հասարակ դնէ և բազում զանազա
նութիւն:

Պատխ: Գաւիթ փիլիսոփայն բա
զումս յաւելլու հասարակ. և բազում
զանազանս, վստարզութե մտաց,
որպէս յայտէ 'ի մեկնիչն:

Այլ ոմանք այսպէս ասեն՝ թէ բա
զումք կարեն համաձայնիլ մի իրօք:

որպէս Ժ մարդ սեաւ, կամ սպիտակ
գունով, կամ 'ի մի ընթացս:

Այլ բազումք մի տարբերութիւն
նչ կարեն զանազանիլ, այլ բազմօք,
որպէս Դ մարդ • Դ գունով:

Աստի ընդհանուր էից մի հաւա
ստորութիւն դնէ, և բազում զանա
զանութիւն:

Հարց: Չի՞նչէ ասելն պատահումն
Նախ 'ի յանհատն և ապա 'ի տեսակն
ստորագի:

Պատ: Առնողէ, զի այսու զանազա
նի ստորագութիւն գոյացական, և
ստորագութիւն պատահական:

Չի գոյացականն • Նախ 'ի տեսակն
և ապա 'ի յանհատն ստորագի:

Ի՞նչ պատահականն, Նախ յանհատն պա
տահի, և ապա 'ի տեսակն, զի՞նախ
սոկրատէսն ընի սպիտակն, և ապա
մարդն: Այսպէս գոյացական ընդ
հանուրն, և պատահական ընդհա
նուրն սոքօք որոշին:

Այս ընդհանուր հասարակք և ընդհանուր զանազանք:

Իսկ մասնաւոր հասարակ, և զանազանք, նախ զսեռն և զտարբերութիւն համեմատէ, ի հասարակութիւն ասէ և վեց զանազանութիւնէ պէտ փիլիսոփայն դաւ ի թ, զասացեալն ոչ կրկնէ: Հոյն պէտ սեռի և տեսակի ի հասարակութիւն, և հինգ զանազանութիւն, նմանապէս և զայլ իմասցիս:

Հից: Երթամ գոյացականք սեռին տեսակ ասաց, ապա ներշնչական և զգայական ասի հրեշտակաց որ տեսակ են կենդանւոյ:

Պիտի: Թէպէտ ներշնչական և զգայական ասի մարդոյ և ձիոյ, այլ ոչ հրեշտակաց, կամ այլ հոգոց:

Մանք ասեն՝ Թէ հրեշտակն է անմարմին սեռ գոյացութեան:

Ի՞նչ այլք ասեն հրեշտակն բանակաւնին է տեսակ և ոչ կենդանւոյն:

Իւ

Է՛ն սոքայ ո՛չ լուծանեն զբանդ :
 Առաջին՝ թէ պէտ հրեշտակն է ան
 մարմին սեռէ, յորժամ տեսակ լինի
 կենդանւոյն առնու զգոյացական
 կենդանւոյն, ողմարդն է՝ ՚ի մարմին
 սեռէ, և առնու զգոյացական բա
 նականին : Նոյնպէս և երկրորդն .
 թէ պէտ հրեշտակն լինի բանական
 տեսակ, բանկունն է կենդանւոյն տե
 սակ, և այսպէս ո՛չ լուծանի տարա
 կոյն : Ասեմ այսպէս : կենդանին
 հոմանու՛ն է . այսինքն մարմնական և
 անմարմին, մարմնական կենդանի է
 մարդն և ձին : Է՛ն անմարմին կեն
 դանի է հրեշտակն և հոգին . վասն
 այն ո՛չ ասինքն ընչական և զգոյական
 նոյնպէս և բանականն հոմանու՛ն է,
 զի յորժամ թժ բանական և մարդ
 բանական : Աչէ իրգոյացու՛ն նոյն,
 Է՛ն թէ ոք ասիցէ կենդանին փաղա
 նուն է, նոյնպէս և բանականն :
 Ասեմք առ այս՝ թէ պէտ և կենդա
 նին

նին և բանականն ինքեանց տեսա-
կաց փաղանունքեն, այլ սարքե-
րեալ տեսակաց հոմանունք, որպէս
մարդն սուրատայ և սղատունի և պէտ-
րոսի փաղանունք :

Այլ կենդանի մարդն և գրեալն
հոմանունք : Ապա յայտէ լուծուին
բանիդ :

Հարց : Չնի՞չէ որ ստէ պորփիւրն
թէ 'ի բառնալ սեռին. բառնին.
և տեսակք. և անհատք :

Էլ այսմ ընդդէմ ստէ 'ի ստորոգու-
թիսն արիստոտէլ՝ թէ 'ի բառնալ
ամենայն անհատից. բառնին և տե-
սակք և սեռք :

Պտխ : Ո՛չ են ընդդէմ միմեանց
երկոքին իմաստունք : Չի պորփիւր
զսեռն ստէ առաջն ապա զտեսակ,
և ապա զանհատն : Իսկ արիստոտէլ
զանհատն տսէ առաջին գոյացու թի-
և երկրորդ զտեսակ և սեռն :

Էլ առաջն է որ շարաբունայ և ոչ
շա

շաբաթառնի : Այժմ պատասխանես
 ցուք հարցմանցն :
 Ոմանք ասեն՝ թէ կրկին են սեռք,
 այսինքն բնական . և իմացական :
 Ի՞նչ բնականն սեռէ որ 'ի տեսակաց
 և յանհատից գոյանայ և 'ի սոցանէ :
 Ի՞նչ իմացականէ . որ իւրում է ու թէ
 գոյ արտաքարչեալ . ի սոցանէ :
 Արդ՝ յորժամ բառնին ամենայն
 տեսակք, բառնին բնական սեռք,
 այլ ոչ իմացականք : Նոյնպէս՝ թէ
 բառնին ամենայն անհատքն , բնա
 կան տեսակքն բառնին , այլ ոչ իմա
 ցականն , այսպէս նորայ :
 Իսկ փիլիսոփայն ասէ՝ թէ 'ի ներքս
 սեռին են բնական տեսակք . որպէս
 մարդն և ձին , և 'ի վերոյ սեռին են
 բաղկացականք նորա , որպէս գոյա
 ցու թիւն և շնչաւոր : Արդ՝ թէ
 պէտ ամենայն տեսակք որ 'ի ներքոյ
 սեռին են բառնին , ոչ բառնի կեն
 դանին , զի դեռևս բաղկացականք
 նորա

նորա 'ի վերոյ Էն և գոն :

Այսպէս թէ պէտ ամենայն անհատք
բառնին : Ոչ բառնի տեսակն , զի
բազկսցականք տեսակին որէ կենդա-

նին : և բանականն և մահկանացուն
'ի վերոյ Էն և միան : Այլ սեռի և
յատկի ի հաւասարութիւն դնէ ,
և հինգ զանազանութիւն :

Կոյնպէս սեռի և պատահման : մի
հաւասարութիւն դնէ , և ի զանա-
նութիւն :

Հարց : Ասանէր ասէ սեռի և պա-
տահման հասարակութիւն դժոճա-
րինէ : Չի ահա 'ի յընդհանուր հա-
սարակութիւն բազում եղաւ

Պատի : Եւստ ասեմք՝ թէ ընդհա-
նուր հասարակն ոչ կարէ լինել մաս-
նաւոր հասարակ , որ բոլորն ոչ
կոչի մասնաւոր : Դարձեալ ասեմք՝
թէ կամի նոր հասարակութի գտա-
նել , երկու հեռագոյն ծայրիցն :

Հարց : Ասանէր ասէ . թէ յատուկն

զոյգ

ըրդ ստորոգի : Չի յատուկն պատասխումն է որ ունի առաւել և նունազ :

Պիտի : Ասեն՝ թէ յատուկն պատասխումն է, այլ էականապէս հետևի տեսակին, վասն որոյ ո՞ր տեսակն ստորոգի նոյնպէս և յատուկն :

Հից : Չինչէ պատճառ որ սեռն նախ՝ ի տեսակն և ապա անհատն ստորոգի, և պատասխումն՝ նախ ՚ի յանհատն և ապա ՚ի տեսակն :

Պիտի : Այսին ասեմք կրկին պատճառ : Նախ՝ զի սեռին մերձակայէ տեսակն : Երկրորդ՝ զի սեռ զտեսակն պարունակէ, և տեսակն զանհատն : Իսկ պատասխումն նախ անհատն :

Ի՞նչ յայսմէ կրկին պատճառ նախ զի առաջին ենթակայ անհատն է, և ապա տեսակն :

Երկրորդ՝ զի պատասխումն յետ գոյացում թէ է ոչ կարէ ՚ի բոլորն երեւեալ նախ ՚ի մինն և ապա ՚ի բազումս :

Երևի : Ի՞նչ դիւրինէ՛ համեմատու
թիւնն ե՛ ձայնիցդ : Չի ող սեռն
համեմատի առ այլ չորեսինն :

Ի՞նչ այսպէս երևի : Քսան համեմա
տու թիւն որէ սուտ : Այլ մի ըստ
մի ոջէ թուեալ լինի միայն Թ համե
մատու թիւն :

Այսպէս զի սեռն առ այլն լինի ի
բաղդատուի : Ի՞նչ 'ի տարբերուեցն
լինի այլն չ : Ի՞նչ 'ի տեսակցն 'ի յայ
լն լինի երկու : Ի՞նչ 'ի յատկէ 'ի
պատահումն լինի մի բաղդատու թի :

Իսկ տարբերութեան և տեսակի . բ
հաւասարութիւն , և ի զանազանու
թիւն : Առայն որ ասէ տարբերու
թիւն բաղդարեալ առնէ զմարդն
որպէս բանական և մահկանացուն :

Այլ տեսակ ընդ տեսակ ոչ առ զրի
ընդդէմ : Կախ՝ զի մարմին և անմար
մին , տեսակ են զոյացութեան , որէ
սեռականագոյն :

Ի՞նչ սոքա բաղդարեալ առնեն ըզ
մարդն

մարդն , որք տեսակագոյն տեսակ :
 Երկրորդ՝ զի գոյացու թի շնչաւոր
 զգայական բաղադրեալ առնեն ըզ
 կենդանոյն տեսակ : Այսմ պատկանէ
 առաջնոյն՝ թէ մարմին և անմարմին
 բաղադրի , այլ ք տեսակն մարմին
 գոյով ոչ բաղադրի : Երկրորդին
 ասէ ընդ միմեամբք Կն և ոչ բաժա
 նեալ տեսակք : Դարձեալ ընդդէմ :
 Նախ զի բանական և մասկանացուն
 ընդ միմեամբք Կն , և ոչ ներհակք :
 Երկրորդ՝ զի մասկանացուն և անմասն
 բաղկանայ ՚ի մարդն որք Կն բաժա
 նեալ տեսակք տարբերութեան :
 Հարց : Ապա զի՞նչէ միտքն :
 Գոյի : Ասեն՝ թէ տեսակ ընդ այլ
 տեսակի ոչ միաբանի , այլ անհատ
 միոյ տեսակի շարազուգի ընդ միւս
 անհատի , որպէս էշ և ձի լինի ջորի :
 Հարց : Ի՞նչ զի՞նչէ պատճառ որ եր
 կու տեսակք ոչ բաղադրին :
 Գոյի : Նախ զի գոյացու թիւն ան
 իսա

խառնէ, և երկու տեսակն գոյացու
թիւնք Թն: Երկրորդ՝ զն տարբե
րութեամբ բաղկացեալքն:

Հարց: Ընդէր ապա՛ի է տարբեց
բաղկացեալ լնի իր ինչ:

Էւ ձի և էշ բաղադրեալ լնի կիս
էշն: Մոքա շիթիւն և առնեն,
այլ ինչ, զն կիս էշն ոչ էշ և ոչ ձի.
նոյնպէս և որ ՚ի տարբեց գոյացեալ
լնիին, այլ ինչքան զտարբերս է:

Հարց: Ընդէր ապա՛նիւթ և ո
րակն բաղադրեալ լնի մի՛ ինչ, ո՞ր
սպիտակ մարմին:

Պատխ: Կրկին է՛ որակ • գոյացական
և պատահական:

Արդ՝ գոյացական որակ տեսակա
բարբեն • որպէս ջերմութի՛ ի հուր,
և պատահական որակք են • որպէս
սպիտակն ՚ի մարմնի, այս՝ յարադրու
թիւնէ՛ առաւել և ոչ միութի:

Ապա՛ յայտէ զն է՛ եղանակէ՛ միա
ւորութեանց: օմանք յարադրեալ
և ո

և ոմանք շփոթեալ • և ոմանք ան
 շփոթ միացեալ որպէս ցուցաւ :
 Իսկ տարբերութի յատուկն ունին
 ք հաւասարութի • և ք զանազանութի :
 Իսկ տարբերութի և պատահումն ունին •
 ք հաւասարութի • և ք զանազանութի :
 Ի արձեալ տեսակն և յատուկն ունին
 ք հաւասարութի և ք զանազանութի :
 Ի՞նչ տեսակ առ պատահումն ունի
 ք հաւասարութի և ք զանազանութի :
 Այլ վերջին յատուկ առ պատա
 հումն ունի • ք հաւասարութիւն
 և ք զանազանութիւն :
 Հարց : Ատան էր ասէ պատահումն
 յեղանակաւ ինչ պարունակէ :
 Պատի : Սեռն և տարբերութիւն
 պարունակէ և ոչ պարունակի :
 Ի՞նչ տեսակն պարունակէ և պարունակի :
 Ի՞նչ անհատն պարունակի և ոչ
 պարունակէ : Ի՞նչ պատահումն ոչ
 պարունակէ և ոչ պարունակի • այլ
 յեղանակաւ իմն և պատահմամբ
 պատահումն

պարունակէ և պարունակի :

Հից: Չինչէ ծիծաղկանն և ծիծաղելն :

Պիտի: Կախ՝ զն ծիծաղականն միշտէ

և զօրութիւն: Ծիծաղելն երբեմն և

ներգործութիւն: Իրկիւր՝ ծիծաղական

մարդն է. և ծիծաղել զօրծն:

Հարց: Ասէր յատուկն հակադար

ծի, և պատահումն ոչ :

Պիտի: Յատուկն միայն, և պատահումն

բազմաց: Դարձեալ որ ենթատ

կայն և ստորագեալն հանգէտէ ոտ

ծիծաղկանն հակադարձի: Ի՞նչ որ ստ

րագեալն առաւելէ. ոտ կենդանին

բան զմարդն ոչ հակադարձի :

Ի՞նչ որ ենթակայն առաւելէ որպէս

մարմին սպիտակ. սպիտակն մի է, և

մարմին բազում:

Այսպէս սեռն մի է, և ենթակայն

բազում: Ի՞նչ տես առ բազմա

տեալն հինգ ձայնքդ: Թէ բազմա

տելի իրն նունազէ, բազմադրեալն

նունազի, և թէ առաւել առաւելու :

Ի՞նչ

Ի՞նչ թէ հանգէտ, հակադարձի :
 Ի՞նչ ընդէր տեսակն ինչ առաւելու, և
 ինչ նոճազէ : Ասեմք՝ եթէ տեսակն
 խառնուամն ինչ ընդունի, վասն գոյա
 ցութեան : Այլ սրտահաւան խառ
 նին առաւել և նոճազ, և՛ ի վերջն
 դրէ օ անմեղադրելի լինել :
 Նախ՝ զինն և այլ բազմաառութիք :
 Երկրորդ՝ բաւականեն
 ներգործութեամբ օ
 ասէ : Այլ
 քան :

Վ տինան լուծման պարզիւրիմ օ .

Տայելի ներառելիս Պարիկերի, համաօր
 անիւ հարց և պարասիան • զսր սերպաշաբար
 'ի իր առնաւլ արժանէ :

Նշումն 'ի քանիս բաժանի :

Երկուսն • 'ի ձայն և յօջ ձայն :

Չայնն 'ի քանիս բաժանի : Երկուսն •

յօդաւոր' և անյօդ :

Յօդաւորն 'ի քանիս բաժանի :

Երկուսն • նշանական և աննշան :

Նշանականն 'ի քանիս բաժանի :

Երկուսն • պարզ և բաղադրեալ :

Պարզն 'ի քանիս բաժանի : Երկուսն •

ընդհանրական և մասնական :

Ընդհանրականն 'ի քանիս : չնգրիկ •

'ի սեռ , 'ի տարբերութիւն , 'ի տե

սակ , 'ի յատուկ , և 'ի պատահումն :

Սեռն 'ի քանիս բաժանի' : Երկուսն •

'ի սեռականագոյնն և 'ի տեսակա

կանն : Սեռականագոյնն 'ի քանիս' :

Տանիկ • գոյացութիւն , որակ , բա

նակ , և այլն : Տարբերութիւն 'ի

քանիս բաժանի՝ Իբրևի՝ Ի գոյա
 ցականն և ՚ի պատահականն : Տեսակն
 ՚ի քանիս բաժանի : Իբրևի : ՚ի տե
 սակագոյնն և ՚ի սեռականն :
 Բատուկն ՚ի քանիս բաժանի :
 Իբրևի • ՚ի բանականն և յանբանն :
 Պտճուկն ՚ի քանիս : Իբրևի • յանջա
 տականն և յանանջատականն : Չինչ
 հասարակէ սեռականագոյն սեռի
 և տեսականսնի • և զինչ յատուկ :
 Հասարակ՝ զի զտեսակս պարունակեն •
 և զինչէ ունն ստորոգին : Ի՛նչսարակ՝
 զի մինն միշտէ սեռ • իսկ միւսն եր
 բեմն սեռ երբեմն տեսակ , և մերթ
 տարբերութի : Չինչէ հասարակ
 սեռի և տարբերութեան • և զինչ
 յատուկ : Հասարակ , զի զտեսակաց ստո
 րոգին : Ի՛նչսարակ , զի սեռն ՚ի զինչէ
 ունն ստորոգի • իսկ տարբերութի
 յորպիսի ինչէ ունն :
 Չինչէ հասարակ սեռի և տեսակի •
 և զինչ յատուկ : Հասարակ , զի ՚ի զինչէ
 ունն

ուրն ստորոգին : Ի՛նչպասէ, զի սե
ռըն զտեսակաց ստորոգի • իսկ սե
սակն զանհատից : Չինչէ հասարակ
սեռի և յատկի • և զինչ յատուկ :

Հասարակ, զի հարկաւորաբար ստորո
գին : Ի՛նչպասէ, զի սեռն 'ի զինչէ
ուրն ստորոգի • իսկ յատուկն որ
պիսին : Չինչէ հասարակ սեռի և
պատահման • և զինչ յատուկ :

Հասարակ, զի զտեսակաց ստորոգին :
Ի՛նչպասէ, զի սեռն 'ի զինչն ստորո
գի • իսկ պատահումն յորպիսին :

Չինչէ հասարակ տարբերութեան
և տեսակի • և զինչ յատուկ :

Հասարակ, զի ընդհանուրք են, և ընդ
այլ ընդհանրոք պարունակին :

Ի՛նչպասէ, զի տեսակն 'ի զինչն ստորո
գի • իսկ տարբերութիւնն յորպի
սին : Չինչէ հասարակ տարբե
րութիւն և յատկի • և զինչ յատուկ :

Հասարակ, զի յորպիսին ստորոգին :

Ի՞նչ ցարհու, զի մինն հակադարձի ընդ
 եսթակային • և միւսն ո՛չ :

Ի՞նչ տարբերութիւնն ի վերայ տե
 սակաց, իսկ յատուկն ի վերայ միոյ
 տեսակի : Ձինչէ հասարակ տար
 բերութեան և պատահման • և զինչ
 յատուկ :

Հասարակ, զի յորպիսին ստորագին
 զբազմաց տեսակաց : Ի՞նչ ցարհու, զի
 տարբերութիւնն միշտ նոյն • իսկ պատահ
 հումն յաւէտ և նոճաղ : Ի՞նչ, տար
 բերութիւնն հարկաւորաբար ստորո
 գի իսկ պատահումն հումանուկնակի :
 Ձինչէ հասարակ տեսակի և յատկի
 և զինչ յատուկ :

Հասարակ, զմիմեանց ստորագիլ հանգի
 տաբար : Ի՞նչ ցարհու, զի տեսակն
 նախ եսթակայի քան զյատուկն •
 զի պարտէ մարդ գոլ՝ զի ծիծաղա
 կան իցէ : Ի՞նչ ո՛չ թէ պարտէ ծիծա
 ղական գոլ՝ զի մարդ իցէ :

Ի՞նչ, տեսակն միշտ ներգործութիւն
 իսկ

իսկ յատուկն ո՛չ միշտ : զե սկիտոս միշտ
 է մարդ , այլ ո՛չ միշտ ծիծաղի • թէ
 պէտքն աւորեալ ունի միշտ զծիծա
 ղկանն գոլ : Է՛ւս յատուկն զտեսակէ
 և զանհատից ստորագի • իսկ տեսակն
 զանհատիցն միայն : Է՛ւս , տեսակն
 տուրնչանայ սեռին • իսկ յատուկն
 ո՛չ : Չինչ հասարակ է տեսակի և
 պատահման • և զինչ յատուկ :
 Հասարակ , զե վայրագոյնք են քան
 զսեռն : Է՛ւս յասարակ , զե տեսակն 'ի
 զինչէն ստորագի • իսկ պիտհուսն յոր
 պիտին : Է՛ւս , 'ի վերայ գոյացուե
 տեսակ մի • իսկ պատահ բազում :
 Է՛ւս , մինն միշտ • միւսն յաւէտ և
 նուազ : Է՛ւս , տեսակն նախկին է
 են թակային • իսկ պիտհուսն յետին •
 զե պարտէ գոլ տեսակ , զե նմա ինչ
 պատահիցի : Ուստի պատահքն վեր
 ջին գոլ բնաւորեցան • թէ և անան
 ջատք իցեն : Չինչէ հասարակ յատ
 կի և պատահման • և զինչ յատուկ :

Հ

Հասարակ, զի թարց նոցին ոչ կայանայ
ենթաւկայն : Ի՛նչ շարակ, զի յատուկն՝
այլում՝ ոչ եղիցի • Իսկ պատահուաք
և այլ ոչ եղանիցի :

Ի՛նչ շար շեցե այս շահ :

Իմաստու թեան լեր հետա մուտ •
զի է քեզ գանձ անկողո սլուտ :

Ի՛նչ իմաստուն կան հեղուց իմաստ անոյ •
կալու՛ ի բաց ՚ի ճարգաւիւրոյ անաս անոյ :
Չի գիտս-լի՛ն է իմաստանոյ ճառա Գայլ •
պիտո-լի՛ն է անճարեց որս Գայլ :

ՅԱՆԿ

Պրակայ Բաժանելու Եւոյ 'Էմպիւն :

- Զ առաջադրուի առ վերժանօղս . 2 :
- Յողագոս ներածուի պորփիւրի . 17 :
- Յաղագոս սեռի . 19 :
- Յաղագոս տեսակի . 24 :
- Յաղագոս տարբերութեան . 34 :
- Յաղագոս յատկի . 44 :
- Յաղագոս պատահման . 45 :
- Յողագոս հասարակաց և յատկից . 47 :
- Յողագոս հասարակաց սեռի և տարբերութեան . 48 :
- Յաղագոս յատկից սեռի և տարբերութեան . 50 :
- Յողագոս հասարակաց սեռի և տեսակի . 52 :
- Յողագոս յատկից սեռի և տեսակի . 52 :
- Յողագոս հասարակաց սեռի և յատկի . 54 :
- Յողագոս հասարակաց սեռի և պատահից . 55 :

Յա

- Յողազս յատկից սեռի և պատահից • 55 :
- Յողազս հասարակաց տարբերութեան և տեսակի • 59 :
- Յողազս յատկից տարբերի և տեսակի • 60 :
- Յողազս հասարակաց տարբերուէ և յատկի • 61 :
- Յողազս յատկաց տարբերի և յատկի • 62 :
- Յողազս հասարակաց տարբերուէ և պատահման • 62 :
- Յողազս յատկից տարբերութեան և պատահման • 63 :
- Յողազս հասարակաց տեսակի և յատկի • 64 :
- Յողազս յատկաց տեսակի և յատկի • 64 :
- Յողազս հասարակաց տեսակի և պատահման • 65 :
- Յողազս յատկաց տեսակի և պատահման • 66 :

Յաղագս հասարակաց յատկի և պատահի • 67 :

Յաղագս յատկութեանց յատկի և պատահի • 67 :

Աւարտ պորփիւրի ներածուէ • 68 :

Աւերծանութի յաղագս ներածուէ պորփիւրին • 69 :

Պրակ • 1 : խնդիրք • 71 :

Պրակ • 2 : աղագս դիտաւորուէ • 77 :

Պրակ • 3 : Յաղագս պիտանացո՛ւի առ յամենայն իմաստս • 84 :

Պրակ • 4 : Յաղագս պատճառ մակազրուութեան • 95 :

Պրակ • 5 : Յաղագս սկզբան իմաստասիրուէ և այլոց նախերգանոց • 100 :

Պրակ • 6 : Յաղագս նախերգանաց մեկնութե և կրկին մեկնութիւն : կտրւոր • 6 : կերպիւ և այլք • 108 :

Պրակ • 7 : Յաղագս սոսկ մտածուէ և ենթակայացելոց • 12 :

Պրակ • 8 : Յաղագս ոսկի մատանև յ նախ

- նախ քան զբազումս • 125 :
 Պրակ • 9 : Բաղագս այնոցիկ որասէ
 նախ քան զբազումս, 'ի բազումս, և
 'ի վերայ բազմաց • 131 :
 Պրակ • 10 : Բաղագս նորին որասէ
 արդ տատեն իսկ վազլակի և այլ 136 :
 Պրակ • 11 : Բաղագս տարորոշու թե
 համ անունն 'ի սեռէ • 142 :
 Պրակ • 12 : Բաղագս եռակի գոլոյ
 սեռի և սահմանեցաւ թէ ստորա
 գրեցաւ • 148 :
 Պրակ • 13 : Բաղագս սահմանի սեռի • 153 :
 Պրակ • 14 : Բաղագս սեռի և ստուե
 սահմանի առաքինու թեան • 158 :
 Պրակ • 15 : Բաղագս տեսակի և սահ
 մանի նորին • 168 :
 Պրակ • 16 : Բաղագս սեռականագու
 և տեսակագուսի • 175 :
 Պրակ • 17 : Բաղագս ծայրիցն և միջ
 նոցն • 181 :
 Պրակ • 18 : Բաղագս բաժանման եղա
 նակի • 192 :
 Պրակ

Պրակ . 19 : Յաղագս ստորոգում թե
և ենթակայի . 200 :

Պրակ . 20 : Յաղագս տարբերում թե
և եռակի . 209 :

Պրակ . 21 : Յաղագս եռակի ելլո
տարբերում թեան գոյացական և
պատասխական . 219 :

Պրակ . 22 : Յաղագս թե զինչ զա
նազանում թիւն գոյ 'ի տարբերում
թեան բաղկացականին և բաժանա
կանին . 234 :

Պրակ . 23 : Յաղագս ստորաբաժան
ման տարբերում թեան . 234 :

Պրակ . 24 : Յաղագս սահմանի տար
բերում թեան . 239 :

Պրակ . 25 : Յաղագս գորում թե և
ներգործում թեան և սահմանի տար
բերում թեան . 250 :

Պրակ . 26 : Յաղագս սահմանի տար
բերում թեան այլազգաբար . 260 :

Պրակ . 27 : Յաղագս սահմանի տար
բերում թեան զոր գոյեղաբարն
յաւ

396		
յաւել		265
Պրակ . 28 :	Յաղագս յատկի .	274
Պրակ . 29 :	Յաղագս պահման .	287
Պրակ . 30 :	Յաղագս հասարակու թի և զանազանութեան .	297
Պրակ . 31 :	Յաղագս հասարակի սեռի և տարբերութեան .	304
Պրակ . 32 :	Յաղագս հասարակու է սեռի և տեսակի .	308
Պրակ . 33 :	Յաղագս հասարակու է սեռի և յատկի .	313
Պրակ . 34 :	Յաղագս սեռի և պատահ ման հասարակութեան և զանազան ութեան .	315
Պրակ . 35 :	Յաղագս հասարակութե տարբերութեան և տեսակի .	318
Պրակ . 36 :	Յաղագս հասարակութե տարբերութեան և յատկի .	319
Պրակ . 37 :	Յաղագս հասարակութե տարբերութե և պատահման .	320
Պրակ . 38 :	Յաղագս հասարակութե տեսակի և յատկի .	321
	Պրակ	

Պրակ . 39 : Յաղագոս հասարակութե
տեսակի և պատահման . 321 :

Պրակ . 40 : Յաղագոս հասարակութե
յատկի և պատահման . 322 :

Աւարտ վերծանութեան դաւ թի .
անյաղթ փիլոսփայի :

Համառօտ լուծումն պորփիւրի .
այս ինչէ 'ի բնաբանն նորին նախ :

Պրակ . 1 : Ելոյրն և թէ տեսակն մի
այն սահմանի : Սոսկ մտածութիւն :

Երեք խորագոյն խնդիրն : Ասան
ընդհանրից : Ճեմականք ստոյ

իկեանք . 327 :

Պրակ . 2 : Ասան սեռից : Երեք է
սեռ : Սահման սեռի : Ստորագո

թիւնն , և սահման 335 :

Պրակ . 3 : Ասան տեսակի կերպա
րան և տեսակ : Չանաղանութի

նոցա Գ կերպիւ : Որակի : Չինչէ
մէջն : Մարդն ստորագի և չէ սեռ :
Բա

398

Իսաթանուռն ամենայն գոյից Ժ թո
ւով : Իմ և ունիմ : Ի՛ն տարբերու
թիւն : Ի՛ն էակն •

340 :

Պրակ • 4 : Վասն անհատի : Չի ան
հունն ասի : Ի՛ն եղերեալ : Մահ
ման անհատին : Ինժակայ և ստո
րոգեալ : Չորս զանազանութիւնս
եռակի և տեսակի և անհատի :
Ի՛ն վասն ստորոգելոյ կրկին •
Հարց •

352 :

Պրակ 5 Վասն տարբերութեան :
Չի երեք բաժանի : Մահկանացու
տեսակարարէ : Ուրէ տարբերու
թիւն : Գոյացու թիւնէ՛ թէ պա
տահուռն : Որակ կոչի :
Մրպիսի ինչէն է :
Իրրեակէ

Պրակ • 6 : Վասն յատկի :
Ի բազումն պիտանիէ :
Բառակի է :

Վասնէ՛ր չորքեն և այլն
Պրակ 7 Վասն պատահման :

362 :

126

Մտնան և սահմանին :

Հինգ հարց վրան պատահման :

Ընդհանուր է թէ մասն :

Լինի և բացալինի :

Պառնց ես թակայի տպականութի :

Պգուանն ոչ սեալ :

Սպիտակն անջատական :

Եւ սեալն գոյ անանջատական :

Եւ վստն գունոց :

Եւ երից օրինակէն սոքա : 365 :

Պթկ. 8 : Այսքան վստն հինգ ձայնից :

Ստան հասարակութեանն և զանա

զանութեան :

Ընդհանուր և մասնական :

Պատահումն նախ 'ի յանհատն ստ

րոգի :

Հրեշտակքն նեւ ընչական զգայական

ոչ ասին :

Կենդանին փաղանունէ՛ թէ հոմա

նուն :

Թէ 'ի բառնալ սեռին բառնի տե

սակն :

Եւ

Ինչ արիստոտէլ թէ դէմ ասէ :

Սեռի և պատահման դըժճարէ հասարակու թիւն :

Թէ յատուկն զոյգ ստորոգի :

Ջինչէ պատճառ որ սեռն նախ 'ի տեսակն , և պատահումն նախ 'ի յանհատն :

Համեմատու թի Ե ձայնիցդ , Բ լինի թուճով :

Լու այն որ ասէ :

Տեսակ ընդ տեսակնն չ շարադրի , երեք հարցումն է :

Պտհումն , յեղանակաւ պարունակի : Ժիծաղականն և ծիծաղելին , և այլ սոյնպիսիք :

Այսքան 'ի բնաբանն Պորփիւրի :

ՅԷԶԱՓԱԿԱՐԱՆ՝ ԳՎԷՄՆԱՆ ԳՐԱՅՈՒՆ Ե

Եւ յայտ լեցի քննասիրոցդ, զի ու
 րով հետև չիք դք անսխալ բայց մը
 այն թծ․ կարե լի է թէ պատահիցին
 սխալմունք ինչ՝ իտպագրատանն, որ
 սովորէ լինիլ յամենայնում տպու
 գրատան ըստ չափու զգուշու թէ
 լամն որոյ գորս տեսաք յետոյ սխա
 լիալ նշանագրեցաք զուղիղն, հա
 մարով թղթեբեսացն և տողեյն․
 զի ՚ի տարակուսիլն ումանց․ և ՚ի
 խնդրելն, դիւրու լիցէ գտանելն
 Ուստի նախկին համարն երեսաց
 թղթոցնէ նշանակ, և երկրորդն սո
 ղիցն ՚ի նոյն երեսին ՚ի վերուստ Ե
 իսկ զայնպիսիսն որոց դիւրինէ ճա
 նաչումն, ոչ եղաք աստ զամենայն
 ող գիծքս․ աստ․ գ․ դ․ ե․ է․ գ․ դ
 ուս Ե ՚ի տեղն միմեանց եդեալ․ կամ
 թէ կէտից և շէշտից․ և բթից և
 ոլորից․ որք ոչ յոյժ տարակու
 Ի Զ սանս

սանս բերեն գիտողացն • իսկ ոչ գի
տողացն ոչ բնաւ :

Ի՛նչն շանտգրեցեալքն այս են որ 'ի
ստորև ցուցանին :

Թիւր •

Ուշիշ :

զի նմանէն • զ 'ի նմանէն • 18 : 13 :

տեսականագունին • տեսակագունին :

26 • 3 :

այրեցելոյր • այրացելոյր • 35 • 1 :

որպիսի 'ի վերէ • սպի 'ի վերէ :

35 • 9 :

միուսն •

միւրն 36 • 9 :

'ի պղծնոյ •

'ի պղծոյ • 42 • 6 :

պիանացու • պիտանացու • 195 • 5 :

անհաւատու թի • անհաւաստու թի :

112 : 5 :

Նաւս 'ի վերայ իսկ բառին 'ի բա

զում տեղիս բ[թեալք գոն որք ա

կամայ մուծին շարօղք զին օրինակն

'ի վերայ իսկ բառին ունէր զսոսկ

եդեալ և զայն որպէս բու[թէին

համարեալ :

Ի՛նչ

ԴԵ թէ փոխանակ Վիշակիտի
 ստորակէտ լինի և կամ զայլ ինչ
 այսպիսի և եթէ ինչ վրիպեալ
 տեսանէք, զայն ամենայն արարի
 ապստաման ինամով վերժանողացու
 որչ լերուք:

Րհնու թիւն, գոհու թի,
 և բարեբանու թի մատու
 ցի անենա՞ք և երկրպագելի, ես
 անձնեսց եզակի և միակի թծուէն
 Հօր և Որդոյ և Հոգւոյն սրբոյ. որ
 ետ կարողութիւն տպագրութե
 աւարտ հասուցանելոյ. զոր 'ի վա
 ղուց հետէ ցանկայի տպեցման սորին
 և 'ի լոյս ածել ջանայի բայց ոչ
 էի ձեռնասաս:

Քանզի հոգին սբ' որ լցուցի չնէ թմ
 բարութե, լցոյց գտարփումն սրալ
 իմոյ. զոր միանգամ իսկզբանէ 'ի հը
 նումն բացատրեցաւ 'ի լուսաւորու
 թիւն աղգիս հայոց. յորով պայծա
 ռանան բանասէրք ըն թե բցմամբ
 սորին. ու ոգանին միտք պստքե ալք.
 և դալարին իբրև տունկը այգեաց
 ծաղկեցեալ բուրեն զհոտս պար
 տիղոց. և լցուցանեն անուշահո
 տութեամբ զմայցականս վերծանու
 ղաց

ղաց : և որպէս զգետ յորդախաղաց
 ուրախ առնեն զմիտս ըստ ծիրանա
 զգեցին : Դնացք գետոց ուրախ
 առնեն զքաղաքն աս :

Աստ որոյ զամենայն զբարու թխ
 զյոսոսիկ տեսալ իմ ոչ խնայեցի
 զլշտակրու թխնս . ուստի նա
 խապէս հարկաւորեցոյ օրինակաց .
 լիցէր յըստակ զտեալ և զատեալ
 յամենայն սխալանաց . զչորս գիրն
 փակերպ ունէի . և ի բազում տե
 ղնս պակաս և թերի երևէին , որովք
 ոչ կարէաք ձեռնամուխ լինլլ գոր
 ծոյս . ուստի գոյր իմեզ . այր անա
 հաճոյ և մեծահաւատ բարեսէր և
 բարի տնօճամբ համբաւեալ ,
 և առաքինու թք զսրգարեալ :
 Չոր և յորջորջւր պարոն Բակոբ
 որդի պտուհի . և թուն խօջայ
 աղոյ փիրիին յազգէն ջախս թու
 նեանց , որոց յիշատակքն օրհնու
 թեամբ եղցի :

Չոր

Չոր մեծաւ զգուշութեամբ ջան
 եդեալ ստուգութիւն և նմանօ
 րէն օրինակեցաք, անփոփոխ և անայ
 լեւն զկարգս գրուածոց պահելով
 գոլոյ սակս շարագրութիւն նախ
 նեացն հնոց փիլիսոփայից • ոչնչ
 աւելորդ և ոչ նուազ ձեռնամուխ
 լինելոյ չիշխեցաք • զոր և ներկայս
 ցուցաք ի տես ճշմարիտ բանասիր
 աց ազգին Հայոց :

Որոց տի՛ գորացուցէ և գորացելոցն
 'ի գորութենէ 'ի գորութի՛ ածգէ :
 Ի՛նչ մանաւանդ բոյոր ազգին
 ՀԱՅՈՑ, բնակելոցս 'ի քաղաքիս :

Արդ՝ 'ի վախճանի բանիս յիշես
 գուք զբանն տէրունական որ ասէ՛
 թէ թէ որ աբուստէ ձեզ ջուր ցուրտ
 միայն լանուն աշակի րոտի • ամէն ստեմ
 ձեզ ոչ կորուսցէ զվարձս իւր • ապա
 որք 'ի տապու միջօրէի զօվայու
 զիչք եղեն, արժանէ յիշատակ նոցա
 առ

առնել յաւիտենից :

Ուրեմն յիշել մաղթեմ զնոցանէ որք եղեն օժանդակ և օգնական գործարանիս , զէ առցեն զվսլ ձս իւրեանց յուսով յաւիտեանս . և ակնուսիմ 'ի փնէ որ և յիշատակ նոցան ջնջելն պահեսցէ ամէն :

Նախապէս յիշեսջիք զարժանին բարեյիշման զպարօն Մանուկն յակօբջանեան հանդերձ իւրայնօք :

Նաև զնախկին բարեկամն իմ և հարազատ սիրելին . աղայ Մարու թ յով սէփեան փռնաչեանց . հանդերձ նորա բողբօջ աղայ Գրիգոր որդեկաւ , և ամենայն ընտանեօք :

Իւր և զմեծահաւատ և գերապատիւ ջուղայեցի պարօն Յարութի կտրապետեան . խնամակալն իմ հանդերձ ազգականօք :

Նաև զպարօն Բարդամ Սարգիս բալանի թարեանն . զնախկին սիրելի և ձեռնտուէն , որ զճնճղագիրն ետ փորա

իորտդրել • և շիրհեաց տպարանիս
 յիշատակ • որոյ յիշատակն տք պահես
 ցէ և տացէ զխնդրուածս սրտի
 իւրոյ :

Ի՛նչ և ս զպորոն Քակոբ սիմօնեանն
 այու բեանց • նախկին յորդորող գոր
 ծարանիս • որոց տէր վարձատրեսցէ
 երանական ձայնի՛ն և յաճիտենա
 կան փառօք ամէն :

Այլ և յիշես ջեք զվաստակաւորս գոր
 ծարանիս • նախապէս զհոգեծին
 զաւակն իմ զձեռնասունն աշակեր
 տըն • զխաչիկ ծատուր զարկփեանն
 նոր ջուղայու թարճիղեցին • հան
 դերձ ծնողիք զեղբարբք և քերբք
 և ամենայն ընտանեօք , զի իսկզբանէ
 աշխատողէ և ոգնական իմ և համայն
 գործարանիս • մանաւանդ փորտ
 գրու թէ տառից , և սչե թէ միայն
 հայոց այլև այլազգաց և պարսից •
 զոր վասն փորձառու թեան •
 յայտ տրարաք ձերում բանասի
 բու

րու թեան, պարսից լեզուով, զար
բէի թ տսեն, սակս գովու թե
տաժանե լ՛ գործոյս աշխատողաց ՚ի
փառս տաճողն շնորհաց:

Նաև զարեան առուն իմ զկիրակոս
կտրուպետեան շերազեցին ծմրի
կեանց, զբրտնաջան վաստակակիցն
իմ զ՛է յիշատակ բարի ծնողաց
իւրոց որոյ տք գորացուսցէ:

Եւ զշարուն կապարեաց զբրտ
նաթոր վաստակաւորն բարդասար
հաֆտեան ակկար արաբեանց նոր
ջուղայու պուտվէնց թաղեցին:

Ի՛ւ ևս զյակոբն որդեգիր պարոն
սահակին աղայ նուրեանց թարէի
զեցւոյ նոր ջուղայու, զէ գործու
նեայէ և բազմավաստակ տպարա
նիս, և սրբադրոյն կապարաց զոր
ձրիապէս վաստակի:

Նաև յոլովաջան բարեվաստակ խո
ւարհամիտ թորոս կարապետեան
թասալեանց, նոր ջուղայու մէի
դա

դանցին ոսկէ կտրմօղն գրոց • հան
դերձ ծնողէքն և թմ ընտանեօք :

Այլ և խաղախորդ Գևորգ աղայ

ջանեան թժֆլեգեցին • Է՛բ Դավթ

գևորքեան վտաստանցին, զոյգ ք հա

ւատարիմ սատարք և գործունեայք

թէ 'ի մրազարկու թիւնս և թէ

յայլ գործս: Նաև զգրքակազմ

Լազրն որդին ջոնին • և Մանուկն ըն

տոծին պարոն Յարու թիւն յակոբ

թաղեանին • սոքա են որք տքնին և

աշխատին 'ի տպարանին :

Յիշեսջիք և զպաշտօնակիցն իմ զսր

բակրօն և սիրելի եղբայր բարե

սէր տք թաղէոս տք Անդրիասեան

սօգինեանց նոր ջուղայու պռտվէնց

թաղէն • զոր միշտ ունի ջանասի

րու թի սակս բարու թե բազմաց :

Նաև իմս սիրելի և իբր հարստ

եղբայր տք Մարտիրոս դավթեանն,

նոր ջուղայու զորագելցին • համայն

ընտանեօք և բարեկամօք :

Հուսկ

Իրակ յետոյ՝ յիշե սջեք և զանաբ
 ժաս սպասաւոր բանի զ յարուժի
 քահանայս զհայրն իմ շմաւոն և
 զմայրն իմ և զհստրիկն իմ զՄարիամ
 հանդերձ ընտանեօք՝ ի քաղաքէն
 պերսպօլսու որ այժմ Երազ ասի :
 Ի՞նչ որ յիշէքդ յիշե ալ լեջեք՝ ի քօէ
 այ մերմէ • որում ընդ չօր և սք չո
 գոյն փառք և պատիւ յաւիտեանս
 յաւիտենից ամէն :

ԱՆԻԶ

Ե՛յ դարայէ փաղշայէ ոաստ բար բալայէ թօ
 թաջ շահիրա ֆուռուղ ալլուօ լուլայէ թօ
 Աֆթարը սբհոա հառգամ ֆուռուլի միդհուդ
 զբուհը խօրթի ոօխտար մահ սիմայէ թօ
 Զօլիէ գահ թայիւ աղբալ գեռդադհառքօջա
 սայը անդալդ համայը ջօզ գեռագուն սայը թօ
 Գառ ոսու՛մ շամ հօքմաթ բա հլարուն ըլիլ աֆ
 նօթիէ հարդէզ նաշօղ դուլթ աղ դէլը գանայէ թօ
 Աբը հէլիանըզ զը մնլար բլալաթ միշիքսոդ
 թուլի խօշնալմէ եանի քօլքը շաքեառ իայը թօ
 Գիաւ չէ խօշիդ ֆուլար չէլմ չրաղըքարալէ մասթ
 ուլ շնայի բաղչ չէլմ ուստ իայը վայէ թօ
 Իւն չէ ասքանդառ թալբ քեառդ ու նադաղըզ
 ոուզը գառ
 Զօռա բուդ աղ զօլալ ջամ օմոա ֆոայէ թօ
 Առըը հաշիթ դառ հարիմը հօքմաթ մօկթաջ նիսթ
 ոալը քեաս մախֆի նամանդ քա ֆուռուղը
 ոայը թօ
 Իսաչիկ անդառ խթմաթըդ լաֆը զօլամի միզան աղ
 բառ օմիդը աֆու ջանբախշ գօնահ բախչի թօ

۱۱۱۱ کون این نکتہ در یک کلمہ او توفان او توفان او توفان او

ای قباي پادشاهی راست بر لای

تاج شاهی را فروغ از لولو لای

افقاب صبح را هر دم فروغی مید

از کلاه خسروی رخسارم سیمای

جلوه گاه طایر اقبال کرد دهر

سایه اندازد همای جز کردون سایی

در رسوم شیع حکمت با هزاران

نکته هرگز نشد فوت از دل دانای

آب حیوانش ز منقار بناخت

طوطی خوشن نغمه یعنی کلک شکر خای

گر چه خورشید فاک چشم و چراغ کله عالمست

روشنایی بخش چشم اوست خاک پای

الچه اسکندر طب کردند ادش روز

جرعه بود از زلال جام عهرا فرای

عرض حاجت در حریم حرمت محتاج

راز کس مخفی نماند با فروغ رای

خاچیک اندر خدمت لاف خلاصی

هم امید عفو جان بخش کنه بخشای

تو

تو

تو

تو

تو

تو

تو

تو

تو

تو

تو

تو

تو

تو

تو

تو